

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ

**ПРОСТОРНИ ПЛАН
ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ
„КЛИСУРА РЕКЕ МИЛЕШЕВКЕ”**

- РАНИ ЈАВНИ УВИД -

Београд, јун 2018. године

УВОД

Приступа се изради Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке” (у даљем тексту: Просторни план), на основу Одлуке о изради Просторног плана („Службени гласник РС”, број 39/18) и Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана на животну средину („Службени гласник РС”, број 23/18).

Просторни план ће се израђивати у складу са принципима/начелима планирања, коришћења, уређења и заштите простора утврђеним чланом 3. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14 и 145/14) и начелима заштите и одрживог коришћења природних ресурса, вредности и добара утврђених чланом 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16), као и на Закону о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), Закону о туризму („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 99/2011 - др. закон, 93/2012 и 84/2015), Закону о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 – др. закони и 99/11 – др. закон), Закону о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС и 14/16), Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10), Правилнику о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 64/15) и другим законским и подзаконским актима Републике Србије који се непосредно или посредно односе на природу и природна добра, туризам и одрживи развој подручја Просторног плана.

Непосредни предмет Просторног плана представљају природне вредности Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке”, проглашеног уредбом Владе („Службени гласник РС”, број 104/14) на површини 1244,14 ha, као и културне вредности и туристички потенцијали тог подручја и његовог ближег просторног окружења, при чему је индикована потреба и опортуност укључења у границе планског подручја манастира Милешеве, споменика културе од изузетног културно-историјског значаја и Споменика природе „Слапови Сопотнице”, заштићеног подручја националног значаја и I категорије.

Просторним планом ће се дефинисати институционални оквир и учесници имплементације. У складу са одредбама Закона о планирању и изградњи Просторни план ће се спроводити индиректно применом и разрадом планских решења у другим просторним плановима подручја посебне намене, као и у планским документима јединица локалне самоуправе, урбанистичким плановима и урбанистичким пројектима за поједине целине и др. Такође, у току израде Нацрта Просторног плана размотриће се могућности и потреба директног спровођења издавањем локацијских услова (детална регулациона разрада).

Просторни план ће бити заснован на планској, студијској и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима у Републици Србији.

Саставни део Просторног плана ће чинити и Извештај о Стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

1. ОПИС ГРАНИЦА ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

Одлуком о изради Просторног плана дата је прелиминарна граница обухвата Просторног плана, која треба да буде коначно утврђена Нацртом Просторног плана.

За потребе упућивања у процедуру раног јавног увида предлаже се обухват Просторног плана, на деловима територија општине Пријепоље, и то према:

- Одлуци о изради плана (Табела 1.). Том границом обухваћено је у целости шест (6) катастарских општина (у даљем тексту КО) на подручју општине Пријепоље, укупне површине 104,29 km² и то: Бискупићи, Милошев До, Међани, Каћево, Хисарцик и Косатица. Подручје Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке”, укупне површине око 12,44 km², обухвата делове наведених КО; односно
- Проширење обухвата Просторног плана (оквирно дефинисаног Одлуком о изради плана), према предлогу и образложењу концептуалног материјала за потребе раног јавног увида (Табела 2.) за три КО: Милешева, Сопотница и Аљиновићи, укупне површине 42,22 km², Према наведеном предлогу границом Просторног плана било би обухваћено у целости девет (9) катастарских општина на подручју општине Пријепоље, укупне површине 146,51 km² и то: Бискупићи, Милошев До, Међани, Каћево, Хисарцик, Косатица, Милешева, Сопотница и Аљиновићи. Поред подручја Специјалног резервата природе „Клисуре реке Милешевке”, укупне површине од око 12,44 km², на шест КО (Бискупићи, Милошев До, Међани, Каћево, Хисарцик и Косатица) у обухвату Просторног плана су и: подручје непокретног културног добра споменика од изузетног значаја „Манастир Миклешевка” укупне површине од око 2,9 km², на једној КО (Милешево), подручје Споменика природе „Слапови Сопотнице”, укупне површине од око 2,1 km², на једној КО (Сопотница), као и важно раскршће путева ка непосредном окружењу, на једној КО (Аљиновићи).

Граница Просторног плана пружа се спољним границама наведених катастарских општина, и коначно ће бити Нацртом Просторног плана.

Основни стручни разлози проширења обухвата Просторног плана су укључивање, физичко и функционално повезивање простора и интеграција туристичке понуде Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке” са окружењем, односно:

- 1) **манастиром Милешева, са црквом Вазнесења Христовог**, КО Милешева; 1947. године заштићен као споменик културе, 1979. године је категорисан као културно добро од изузетног значаја а 1990. године је око манастира успостављена заштићена околина на основу закона који су тада регулисали заштиту културних добара и заштиту природе, на површини 290 ha; укључивањем КО Милешева у границе планског подручја обухватиће се и почетак старог макадамског али веома атрактивног и значајног пута који се из долине Милешевке, око 1,5 km низводно од манастира, са десетак оштрих кривина стрмо пење на развође Лима и Милешевке и води даље према Сјеници;
- 2) **Спомеником природе „Слапови Сопотнице”**, КО Сопотница, установљен је за заштићено подручје од изузетног значаја уредбом Владе Републике Србије („Службени гласник РС”, број 110/05) на површини 210 ha, од чега је 120 ha у јавној и 90 ha у приватној својини; и
- 3) **Зоном села Аљиновићи, КО Аљиновићи**, важног раскршћа путева ка Новој Вароши, затим Пријепољу и Сјеници, Новом Пазару и Тутину, месту које дели масив Јадовника и Златара (са полазном тачком за успон на Јадовник - врх Катуних 1732 m н.в.) и које представља ниско, заталасано развође Увца и Милешевке.

Табела 1. Обухват подручја Просторног плана (према Одлуци о изради Просторног плана)

Катастарске општине (КО)	Површина КО обухваћена Просторним планом km ²	%	Површина КО обухваћена Специјалног резервата природе km ²	%
Бискупићи	12,96	12,43	5,63	45,26
Милошев До	21,28	20,40	0,40	3,22
Међани	9,53	9,14	1,58	12,70
Каћево	11,06	10,61	2,09	16,80
Хисарцик	10,32	9,89	1,59	12,78
Косатица	39,14	37,53	1,15	9,24
Укупно	104,29	100	12,44	100

Табела 2. Предлог обухвата подручја Просторног плана (проширење за три КО)

Катастарске општине (КО)	Површина КО обухваћена Просторним планом km ²	%	Површина КО обухваћена Специјална природна добра km ²	%
Бискупићи	12,96	8,85	5,63	38,72
Милошев До	21,28	14,52	0,40	2,75
Међани	9,53	6,51	1,58	10,87
Каћево	11,06	7,55	2,09	14,37
Хисарцик	10,32	7,04	1,59	10,94
Косатица	39,14	26,71	1,15	7,91
Сопотница	17,38	11,86	2,10	14,44
Милешево	7,63	5,21	-	-
Аљиновићи	17,21	11,75	-	-
Укупно	146,51	100,00	14,54	100,00

Према подацима Пописа становништва 2011. године, на територији планског подручја, живело је свега 694 становника (према обухвату Табела 1.), што је за око 200 становника мање него у претходном периоду, односно упола мање у односу на податке из Пописа 1991. Са просечном густином насељености од око 7 становника по km².

Према подацима Пописа становништва 2011. године, на територији проширеног планског подручја (према обухвату Табела 2.), живело је свега 1063 становника, што је за око 300 становника мање него у претходном периоду, односно упола мање у односу на податке из Пописа 1991. Са просечном густином насељености од око 7 становника по km².

Граница заштићеног подручја и режима заштите утврђени су Уредбом о проглашењу Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке” и биће описани Просторним планом у складу са тим актом, као и ближе одређени на одговарајућим картографским подлогама. Према указаној потреби, на исти начин ће се описати и графички приказати и границе других заштићених подручја, односно СП „Слапови Сопотнице” и заштићене околине/природног простора манастира Милешева уколико буду коначно укључени у обухват планског подручја.

Такође, овим документом раног јавног увида тестира се и замисао да се Просторним планом обухвате, осим већ наведених девет КО (Табела 2) још пет (5) КО (Седобро, Правошево, Мушковина, Караула и Горње Горачиће) све на подручју општине Пријепоље, чиме би се у потпуности заокружио изворишни и средњи део слива Милешевке, обухватили према Милешевки окренути делови планина Златар и Јадовник и непосредно северно окружење манастира Милешева (границом би било обухваћено у целости једанаест КО укупне површине 189,54 km²).

2. КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПЛАНСКИХ И РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

2.1. Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10)

Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године, као део концепције развоја заштићених подручја, наведено је да се основни циљ одрживог развоја заштићених подручја, као и остварење добробити локалних заједница од истих, спроводи кроз планско коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије; затим, оперативним циљем плана предвиђено је да се заштита и одрживо коришћење природног наслеђа спроводи кроз израду просторног плана подручја посебне намене за заштићена подручја већа од 500,00 ha, што је случај са Специјалним резерватом природе „Клисура реке Милешевке” (1244,14 ha); коначно, планом је предвиђено да се планирање, очување, одржавање, уређење и одрживо коришћење заштићених подручја спроводи, поред просторних планова и на основу планова управљања и коришћења природних ресурса за проглашена заштићена подручја, што је случај са Специјалним резерватом природе „Клисура реке Милешевке”.

Република Србија располаже квалитетним и разноврсним потенцијалима за развој планинских подручја, од којих је активиран само део, при чему се на подручју Просторног плана знатни део површина налази на надморским висинама 1000-1500 m (око 35%), док око 5% представљају високопланинска подручја на висинама већим од 1500 m н.в. Захваљујући својим природно-еколошким својствима, предеоним квалитетима, гео и биодиверзитету, као и развојним потенцијалима, пре свега за туризам, високопланинска подручја представљају драгоцене ресурсе Републике Србије. Подручје Плана припада туристичкој дестинацији Западна Србија, где су и условно Пештерска висораван, *Златар и Јадовник*, Златибор и Тара и Ваљевске планине (као засебне средње планине).

2.2. Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана Златиборског и Моравичког управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13)

Уредбом о утврђивању Регионалног просторног плана Златиборског и Моравичког управног округа, наведено је да је основни циљ на подручју ова два управна округа: очување и унапређење биолошке и геолошке разноврсности, лепоте и разноликости природних предела, објеката и феномена геонаслеђа и одрживо коришћење и презентација природних ресурса и простора, као што је Специјални резерват природе „Клисура реке Милешевке”; такође, планом је иницирана резервација простора око заштићених природних добара ради очувања и унапређења њихових вредности.

У погледу развоја туризма ово подручје припада делу Рејона Полимља са Јадовником (ПЈ) и представља југозападни део туристичког кластера "Западна Србија - југ", захвата део Златиборског округа са општинама Прибој и Пријепоље и делом општине Нова Варош, представљајући просторно - функционалну спону са туристичким просторима у БиХ и Црној Гори (на које се ослања на западу). Главна туристичка понуда рејона развијаће се у општинским центрима Прибој и Пријепоље уз интеграцију са бројним туристичким ресурсима и природним и културним вредностима у непосредном окружењу: Прибојској Бањи; етно селима (Гостун, Сопотница, Јабука и др.); непокретним културним добрима (манастир Милешева и др.); реком Лим (rafting, спортски риболов и др.) од границе са Црном Гором до границе са Босном и Херцеговином са Потпећким језером; планинама Побигеник са Бораком (1423 м.н.м.) и Ветерником (1359 м.н.м, као потенцијалном

регионалном скијалишту Прибоја), Равна Гора (1496 м.н.м., као регионалном скијалишту са Јабуком), Јадовник (1732 м.н.м. изнад Пријепоља и Милешеве, као потенцијално скијалиште националног ранга), Обер и Бандјер (1486 м.н.м. и 1445 м.н.м. на планини Јаворје у општини Прибој, као потенцијална скијалишта регионалног ранга) и др. Значајни комуникациони објекти су: деоница пруге Београд - Бар (која улази из БиХ код места Штрпци и прати долину Лима дуж целе дестинације правцем север - југ до границе са Црном Гором код места Висока), државни путеви I реда (бр. 21 из правца Нове Вароши па долином Лима до границе са Црном Гором и бр. 8 који се из правца Сјенице спаја са бр. 21. Рејон у потпуности гравитира аеродрому Сјеница.

Главна туристичка понуда рејона биће организована у следећим комплексима и местима: туристички комплекс Полимље са Прибојем и бањом (ПЈ 1) и туристички комплекс Пријепоље са Јадовником (ПЈ 2).

3. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА, НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА И ОСНОВНИХ ОГРАНИЧЕЊА

Специјални резерват природе „Клисура реке Милешевке” установљен је уредбом Владе Републике Србије („Службени гласник РС”, број 104/14), на основу одредби Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка и 14/16), као заштићено подручје од изузетног значаја односно I категорије на површини од 1244,14 ha, од чега је 1236,33 или 99,37% у јавној (државној) својини, док је 7,81 ha односно свега 0,63 % у приватној својини.

Границом Специјалног резервата природе нису обухваћени поједини делови простора са интересантним и значајним геоморфолошким, хидролошким, биолошким и пејсажним вредностима (делови клисурастих долина у атарима Правошева, Међана, Милошевог Дола и Аљиновића или карстне површи као што је Ћетеница). Такође, у границу резервата нису укључени простори на којима се налазе манастир Милешева и средњовековни град Милешевац у Хисарцику, проглашени још 1947. године за споменике културе. Разлози су вероватно у избору строжијег, резерватског концепта установљења заштите, са нагласком на вредновању и очувању биодиверзитета у односу на геодиверзитет и предеону разноврсност, уз мањи обим просторног обухвата заштићеног подручја и готово искључиво јавно власништво на обухваћеном земљишту. Законски оквир не представља сметњу да се у будућности, уз одговарајуће стручне аргументе, око резервата успостави зона са режимом заштите III степена, као саставни део тог или неког другог, преименованог заштићеног подручја (на пример, предео или парк природе Златар-Милешевка). У току израде Нацрта плана анализираће се могућност и извршити прелиминарна процена потреба покретања иницијативе за проширење овог заштићеног подручја у наредном периоду.

Подручје просторног плана обухвата средњи и горњи део слива Милешевске реке, са изузетком мањих делова тог слива на територији катастарских општина Правошево, Мушковица, Аљиновићи, Караула и Горње Горачиће који су остали изван граница плана. Речна мрежа Милешевке усечена је на странама планина Златар на северу и Јадовника на југу. Вертикална рашчлањеност терена је знатна и износи око 1100 m између корита Милешевске реке код манастира (540 m н.в.) и врхова Златара (Голо брдо – 1607 и Велика Кршева - 1625 m н.в.) на североисточној граници подручја плана. Око 60% подручја је на надморским висинама 1000-1500 m, 35% на висинама до 1000 m и око 5% на висинама већим од 1500 m н.в. Честа је појава површинских (вртаче, суве долине) и подземних (пећине, јаме) облика карстног рељефа, као и стрмих или окомитих кречњачких одсека на странама речних долина. Главне саставнице Милешевке у њеном изворишту су Милошевска река (према селу Милошев До), Међанска и Правошевска река, а веће низводне притоке Косањанка и Дубоки

поток са десне стране и два безимена потока у атару Хисарцика, са леве стране. Од хидрографских објеката, осим споменутих водотока, има већи број извора и врела.

У геолошкој грађи подручја изразито преовлађују мезозојске седиментне и магматске стене, највише кречњаци тријаске и јурске старости, затим седиментно-вулканогене јурске творевине дијабаз-ројначке формације и мање партије магматских дијабаза, док су неогени и квартарни седименти у оквиру прелиминарно утврђене границе просторног плана сасвим мало распрострањени.

У намени простора, односно коришћењу земљишта на подручју Просторног плана (према обухвату Табела 1.) доминирају површине обрасле дрвенастом вегетацијом (73,21 km² или 70,2%), претежно мешовитих, лишћарских и четинарских шума (48,00 km²) и жбунастих формација (25,20 km²), док природни травњаци пашњака и ливада и голети са веома оскудном вегетацијом заузимају мању површину (13,90 km² или 13,3%). Култивисане површине са претежно пољопривредном наменом, изграђеним објектима сеоских насеља и инфраструктуре и водним земљиштом обухватају 17,18 km² односно 16,5% планског подручја.

Проширењем границе Просторног плана (према обухвату Табела 2.) структура намене се није променила, доминирају површине обрасле дрвенастом вегетацијом (108,06 km² или 73,76%), претежно мешовитих, лишћарских и четинарских шума (63,60 km² или 43,41%) и жбунастих формација (37,18 km² или 25,38%), док природни травњаци пашњака и ливада и голети са веома оскудном вегетацијом заузимају мању површину (7,28 km² или 4,97%). Култивисане површине са претежно пољопривредном наменом, изграђеним објектима сеоских насеља (37,76 km² или 25,77%) и остало земљиште (инфраструктуре и водним земљиштом) обухватају 0,69 km² односно 0,47% планског подручја.

Међутим, у обухвату специјалног резервата природе релативно учешће шума је знатно веће него у границама подручја Просторног плана и износи око 81%, при чему највећу површину захватају шибљаци и шикаре (укупно око 43% површина под шумом), затим изданаčke (37%) и високе шуме (20%).

Уредбом о проглашењу специјалног резервата природе обезбеђен је јавни интерес заштите подручја клисуре Милешевке на националном нивоу на основу следећих вредности:

- Специјални резерват природе је подручје изузетне биолошке разноврсности: фонд васкуларне флоре представљен је са око 560 таксона, од којих је 8 врста строго заштићено (*Campanula secundiflora*, *Carduus ramosissimus*, *Doronicum orientale*, *Epipactis microphylla*, *Gentiana acaulis*, *Ophrys oestriifera*, *Picea omorika*, *Heliosperma monachorum*) а око 30 биљака су ендемити; вегетацијску разноврсност илуструје присуство 27 биљних заједница, од којих су 21 шумске, чији су градитељи или едификатори храстови цер и китњак, питоми кестен, буква, граб, смрча, јела, црни и бели бор, панчићева оморика и друге врсте дрвећа и жбуња; у клисури се панчићева оморика налази на јужној граници свог природног ареала; посебну вегетацијску, дендролошку вредност представљају стара, добро развијена стабла црног бора са карактеристичном зарубљеном крошњом у облику кишобрана; птице су заступљене са 73 врсте, од чега су 38 строго заштићене а 34 врсте су гнездарнице, међу којима су и сури орао, сиви соко, орао змијар, дрпавац, буљина, пузгавац и друге, као и белоглави суп који у клисури има своју стално гнездећу колонију са преко 50 јединки; сисари су представљени са 24 врсте (без слепих мишева чији је број врста најмање 10), гмизавци и водоземци са 6 врста и рибе са 3 врсте;
- Подручје има обележја изузетне георазноврсности, односно долине Милешевке и њених саставница и притока представљају значајан објекат геонаслеђа Србије због укупне дубине свог усецања између планина Златара и Јадовника и импозантних клисурасто-кањонских сектора са стрмим или окомитим кречњачким литицама и сипарима и долинским дном стешњеним местимично на ширину речног корита, као и због појаве интересантних облика карстног рељефа;
- Подручје специјалног резервата природе и његовог непосредног просторног окружења одликује се особеном предеоном разноврсношћу, атрактивношћу и лепотом заснованим

на комбинацији геоморфолошких, вегетацијских и културних, градитељских елемената и обележја; међу културним вредностима у непосредној близини заштићеног подручја истичу се манастир Милешева, средњевековно утврђење Милешевац у Хисарцику и низ објеката народног градитељства.

Подручје Просторног плана и Специјалног резервата природе обухвата (у целости или делове) следећа еколошки значајна подручја (ЕЗП) установљена Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, број 102/10): Emerald подручје (под именом Клисуре реке Милешевке са класификационим кодом RS0000026), међународно значајно подручје за биљке - IPA/*Important Plant Area* (под именом Кањон Милешевке), део међународно значајног подручја за птице - IBA/*Important Bird Area* (под називом Увац и Милешевка, са класификационим кодом RS027IBA) и део одабранг подручја за дневне лептире - PBA / *Prime Butterfly Area* (под именом Златар, са бројем 22).

Главне посебне намене подручја Просторног плана су заштита природе и културних добара у корелацији са уређењем простора за туризам и рекреацију, развој инфраструктуре као и руралне економије. На подручју плана (и непосредном окружењу), се налази више посебних намена од значаја за концепцију планираних решења (у зависности од обухвата Просторног плана):

- Специјални резерват природе „Клисуре реке Милешевке”, као зона заштите природе и главна планска намена обухвата свега 12% подручја Просторног плана. С обзиром да преко 99% површине резервата представљају шуме и шумско земљиште у јавној/државној својини, у власничком домену не постоје посебна ограничења за остварење циљева очувања и спровођење управљања овим заштићеним подручјем. Такође, само је око 11% резервата у режиму строге заштите (I степен) који не дозвољава коришћење шума и других ресурса, што значи да резерват највећим делом не спутава и не ремети стандардно одрживо газдовање шумама у складу са Законом о шумама и прописима донетим на основу тог закона, као ни слободну посету и обилазак делова заштићеног подручја који су у режиму заштите II и III степена. Уредбом о проглашењу, управљање овим заштићеним подручјем поверено је ЈП „Србијашуме“. Од културних добара, на подручју се налази средњевековни град Милешевац-Хисарцик, проглашен за споменик културе 1947. године, који се подигнут високо изнад Милешевке, са њене леве стране, на истуреном стеновитом рту, око 2 km узводно од манастира. У складу са Законом о културним добрима неопходно је установити заштићену околину овог споменика. Посета и обилазак су дозвољени;
- Објекти и простори/околине споменика културе: Манастир „Милешева“, задужбине краља Владислава, сина Стефана Првовенчаног из прве половине 13. века, у коме су неколико векова (почев од 1236. године) почивале мошти Светог Саве; монументално милешевско фрескосликарство 13. века представља ремек дело српске и европске уметности у коме се посебно истичу портрети владара лозе Немњића и композиција Мироносице на гробу Христовом са чувеном, у свету познатом фреском Белог Анђела; и остале културно-историјске вредности;
- Остале природне вредности: Споменик природе „Слапови Сопотнице”, морфо-хидролошки комплекс, високо на десној долиној страни Лима и северозападним падинама Јадовника, представљеног серијом снажних карстних извора и водотока који су наталожили моћне бигрене наслаге у облику тераса/платоа и одсека/водопада; и др.;
- Туристичка подручја и локалитети ка масивима Златара и Јадовника, на развоју Увца и Милешевке, са планинарским стазама, туристичко-рекреативном инфраструктуром и др.;
- Коридори и раскршћа путене инфраструктуре ка Новој Вароши, Пријепољу, Сјеници, Новом Пазару и Тутину са атрактивним руралним зонама планинских села на надморским висинама изнад 1000m.

Подручје Просторног плана генерално има скромно развијену инфраструктуру. Осим мреже локалних, претежно неасфалтираних путева и некатегорисаних шумских и других

путева, кроз подручје пролази и макадамски пут у дужини од око 20 km Пријеполје-Сјеница. Од других објеката инфраструктуре могу се навести објекти електромереже јачине 35 kV, итд.

С обзиром на преовлађујућу намену површина и начин коришћења земљишта (70% - шуме, 30% - ливаде, пашњаци, обрадиве и друге површине), на осталом делу подручја просторног плана главне привредне активности су пољопривреда (првенствено сточарство) и шумарство. Насеља су старовлашко-рашког типа са израженим трендом депопулације, закаснелим и непотпуним решавањем питања инфраструктурног опремања (електрична енергија, водовод, путеви и др).

4. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПЛАНА

Основни циљ израде Просторног плана јесте дефинисање планског основа и обезбеђење просторних услова за одрживи развој подручја посебне намене и локалне заједнице, који ће се заснивати на заштити, унапређењу и коришћењу природних вредности и културних добара, развоју пољопривреде, сточарства и алтернативне сеоске економије и туризма, као и функционалној интеграцији Специјалног резервата природе, непосредног и ширег окружења.

Имајући у виду планске документе вишег реда, карактер посебне намене, као и препоруке и стандарде Европске уније у погледу одрживог развоја заштићених подручја, **општи циљеви** заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја јесу:

- обезбеђење трајне и интегрисане заштите природних вредности Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке”, као и осталих непокретних културних и природних вредности на подручју плана или окружењу (Манастир „Милешева“, Споменик природе „Слапови Сопотнице” и др.), њихово одрживо коришћење за едукацију, научна истраживања и презентацију јавности, развој комплементарних активности и алтернативне сеоске економије, као и развој туризма и рекреације;
- уређење, одрживо коришћење и заштита предеоних вредности делова масива Златара и Јадовника, са зонама заштите Клисуре реке Милешевке, Манастира Милешева, Слапова Сопотнице и др., хидрографским мрежама и клисурасто-кањонским секторима Милешевке и Увца, пашњачким зонама, шумским комплексима, насељима и културном баштином за презентацију дуж панорамских путева и развој адекватних спорско-рекреативних активности;
- јачање регионалног и локалног идентитета планског подручја уз одрживи развој туризма као важне функције, синхронизовано са развојем комплементарних делатности (пољопривреде - посебно сточарства, шумарства, алтернативне сеоске економије и др.) планског подручја у целини;
- развој појединих видова туризма и туристичких производа за које постоје потенцијали на подручју Просторног плана: рурални туризам; специјална интересовања и рекреативне активности у еколошком окружењу; авантуристички туризам (активности везане за природу, планинарење, јахање, бициклизам, пешачење и др); транзитни туризам и кружна путовања; и др.

Као **посебни циљеви** заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја издвајају се:

- заштита, очување, унапређење и одрживо коришћење природних вредности, односно интегритета, лепоте и разноликости предела;
- унапређење услова за едукацију, одмор и рекреацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја, организовањем садржајно заокружене туристичке понуде усклађене са режимима заштите и интегрисане у понуду туристичке дестинације Западна Србија;
- усклађивање размештаја активности и физичких структура са режимима заштите природних и културних добара, обезбеђивање услова за развој и унапређење постојећих и

планираних привредних активности, инфраструктурних система и туризма, уз комунално уређење насеља;

- подршка развоју мултифункционалне пољопривреде, сточарства (посебно аутохтоних и старих раса домаћих животиња) и алтернативне сеоске економије, засновано на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких и туристичких услуга, у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних и културних вредности, биолошке и преоне разноврсности;
- обезбеђење просторних услова за функционисање и развој саобраћајних и инфраструктурних система, и то: на првом месту локалних путева који подручје плана повезују са Новом Вароши, затим Пријепољем и Сјеницом, Новим Пазаром и Тутином; и планираних панорамских путева и туристичко-рекреативне инфраструктуре;
- даљи просторни развој локалне заједнице и насеља у обухвату Просторног плана, уз стварање услова за реализацију компензација локалном становништву у складу са ограничењима, кроз развој саобраћајне, туристичке и комуналне инфраструктуре и објеката, активности и функција јавног значаја, подршку аграрном реструктурирању и диверзификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности.

Основни принципи заштите, уређења и одрживог развоја подручја Просторног плана јесу:

- заштита природе, природних вредности, културних добара и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју посебне намене;
- заштита и унапређење животне средине, посебно квалитета вода, ваздуха и земљишта;
- заштита и одрживо коришћење пољопривредног, шумског и водног земљишта, посебно од непланске изградње у зонама са режимима заштите;
- просторно-функционална интегрисаност и усклађен развој и заштита природних вредности и културних добара са припадајућим и суседним јединицама локалне самоуправе у окружењу;
- реализација и унапређење туристичко рекреативне инфраструктуре (посебно панорамских путева, уређење планинарских и шетних стаза, уређење и коришћење коридора атарских путева за бициклизам и рекреацију, и др.) и комуналне инфраструктуре насеља;
- унапређење саобраћајне приступачности;
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби;
- релативизација конфликта у заштити простора и одрживом развоју локалних заједница.

5. ПЛАНИРАНА ПРЕТЕЖНА НАМЕНА ПОВРШИНА

Просторни план представља плански основ за обезбеђење просторних услова за остварење посебне намене подручја – очување, унапређење, презентацију и одрживо коришћење природних вредности Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке”, као и осталих непокретних културних и природних вредности на подручју плана или окружењу (Манастир „Милешева“, Споменик природе „Слапови Сопотнице”) као и других и културно-историјских вредности уз развој осталих постојећих и нових функција подручја у мери и на начин који је сагласан/компатибилан циљевима очувања/заштите.

На подручју Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке” биће утврђене планске пропозиције заштите, коришћења и уређења простора у складу са режимима заштите природе чије су границе и начин коришћења утврђени уредбом о проглашењу, и то:

- Режим заштите I степена површине 132,58 ha, односно 10,67 % подручја резервата, на локалитету Равниште, са леве стране Милошевске реке и Милешевке, обухватајући станиште панчићеве оморике у оквиру одељења 50, 51 и 52 ГЈ Јадовник-Дервента;
- Режим заштите II степена, површине 1.103,34 ha, односно 88,7%, обухватајући највећи део резервата, у оквиру газдинских јединица Јадовник-Дервента и Златар II; и
- Режим заштите III степена, укупне површине 7,81 ha, односно 0,63%, обухватајући енклаву приватног земљишта у троуглу на саставцима Међанске и Милошевске реке.

Поред тога, у зависности од обухвата Просторног плана, биће утврђене и друге планске пропозиције заштите, коришћења и уређења простора у складу са режимима заштите (Манастир „Милешева“, Споменик природе „Слапови Сопотнице” и др.).

Главне активности уређења простора односиће се на очување природног стања и унапређења туристичко-рекреативне опремљености простора, а изван граница заштићеног подручја и на унапређење комуналне опремљености насеља и боље повезаности села на приступну путну мрежу.

Изградња ће бити усмерена на руралне зоне у окружењу заштићених резервата и споменика културе, уз подизање стандарда живота на селу, подстицање пољопривредне производње (посебно сточарства, пчеларства и воћарства) и алтернативне сеоске економије. Могућа решења треба тражити у пословном партнерству урбаног становништва и домаћина у селима туристичко атрактивних зона, кроз заједничка улагања заснована на уговору о временском закупу/коришћењу сеоских објеката и старању о заштити и одрживом коришћењу на добробит свих.

На локацијама које ће се утврдити Просторним планом, предвидеће се уређење видиковаца, панорамских путева, планинарских, шетних, бициклистичких и тематских стаза, кампова, и др. Основна мрежа стаза већ постоји и она повезује Сопотницу са Милешевком, Јадовником, Увцем и Златаром, али се мора местимично проширити новим крацима, боље уредити, осигурати и допунити пратећим елементима. Милешевска стаза, која води од Сопотнице, претходно се рачва и један крак иде до манастира дуж клисуре Милешевке а други преко Хисарцика. Део стаза на подручју Просторног плана припада тзв. Европском пешачком путу Е-7. Осим пешачких, кроз подручје воде и бициклистичке стазе.

За простор/околину споменика културе Милешевац у Хисарцику планира се пејсажно уређење и инфраструктурно (пре свега саобраћајно) опремање. Такве активности, у оквиру детаљне разраде, реализоваће се и за околину манастира Милешева и заштићено подручје Сопотнице уколико буду укључени у обухват просторног плана.

6. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Реализација планских решења и пропозиција допринеће стварању услова за одрживу и интегралну заштиту природних вредности и културних добара уз истовремени развој туризма, и изградњу спортско рекреативне, туристичке и комуналне инфраструктуре, и др.

Доношењем Просторног плана обезбедиће се: заштита природних вредности и културних добара Специјалног резервата природе „Клисура реке Милешевке”, а потенцијално и осталих културних вредности и туристичких потенцијала тог подручја и његовог ближег просторног окружења, пре свега манастира Милешеве, споменика културе од изузетног културно-историјског значаја и Споменика природе „Слапови Сопотнице”, заштићеног подручја националног значаја I категорије; уређење простора за туризам и спортско-рекреативне активности уз одговарајућу пратећу инфраструктуру; унапређење квалитета живљења локалног становништва стимулацијом постојећих и развојем нових делатности (у првом реду туризма и алтернативне сеоске економије); и смернице за институционално-организациону и управно-контролну подршку заштити, уређењу и коришћењу подручја посебне намене.

Имплементацијом Просторног плана створиће се услови за одрживу заштиту и развој, активирање ресурса у функцији више атрактивности које су претпоставка бољег тржишног позиционирања туризма, очувања села и становништва на планинском подручју. Дефинисање планских решења и ефекти планирања усмерени су и ка заштити економских и егзистенцијалних интереса локалног становништва који се огледају у очувању природног стања и унапређењу туристичке и комуналне опремљености третираног простора. Остварење тог циља захтева: повећање комуникативности и приступачности села и укључивање у туристичко-рекреативну понуду простора; спречавање непланске градње; поштовање режима заштите природе и споменика културе; уређење простора за обављање туристичко-рекреативних активности; и др.

Носилац посла и синтезе израде Просторног плана

Институт за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС)

Директор
др Саша Милијић, научни саветник

GeoGIS Konsultanti d.o.o.

Директор
Ђорђе Нинков, дипл. менаџер